Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 44, Şubat 2020, s. 460-478

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.37411>

Nalan GÜNDÜZALP ALTINGÖZ

İstanbul SM.Mali Müşavirler Odası Muhasebe Denetim, nalangunduzalp@gmail.com

FİNANSAL TABLOLARA UYGULANAN RASYO ANALİZİ İLE HİLENİN TESPİTİ - DEĞERLENDİRİLMESİ VE TEKSTİL SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA¹

Özet

Dünyadaki ekonomik dalgalanmalar ve değişiklikler, şirketlerin güçlü kontrol mekanizmaları kurmalarını, istikrarlı ve sürdürülebilir büyümenin sağlanmasını, güçlü bir denetim ve analiz sistemi kurulmasını ihtiyaç haline getirmiştir.

Bu araştırmanın amacı rasyo analizi tekniği ile hata ve hile tespiti yapılmasıdır. Araştırmada tekstil sektörü örnek araştırma alanı olarak belirlenmiştir. Çalışmada firmanın üç hesap dönemine ilişkin finansal tabloları baz alınarak rasyo analizi yapılmış ve elde edilen veriler değerlendirilmiştir. İlk olarak yıllara göre anormal düzeyde değişme gösteren kalemlere ilişkin finansal tabloların yeniden gözden geçirilmesi yoluyla, kırmızı bayraklı olduğu tespit edilen kalemlere ilişkin, gerekli prosedürler izlenerek hata ve hile denetimi yapılmıştır. Tekstil şirketi ve ilişkili olduğu tüm grup şirketlerinde gerekli iç kontrol sistemi detaylıca incelenmiş, grup şirkete ait tüm finansal tablolar gerekli rasyo analizine tabi tutularak, önemli ve hızlı değişiklikler gösteren kalemler üzerinde gerekli hata ve hile denetimi çalışması başlatılmıştır. Uygulama sonuçlarına ve şirkette iç kontrol sisteminin kurulabilmesi ve sürdürülebilir etkinliğinin sağlanması için şirketin gerçekleştirmesi beklenen çalışmalara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tekstil, Hata, Hile, Oran Analizi, Bağımsız Denetim

¹ “Aydın Üniversitesi Denetim Yüksek Lisans Bitirme Tezinden Uyarlanmıştır”

AN EVALUATION OF MANIPULATION DETECTION THROUGH RATIO ANALYSIS APPLIED ON FINANCIAL STATEMENTS AND A PRACTICE IN TEXTILE SECTOR

Abstract

Economic fluctuations and changes in the world have made it necessary for companies to establish strong control mechanisms, to ensure stable and sustainable growth, and to establish a strong audit and analysis system.

The aim of this research is to determine error and fraud by ratio analysis technique. In the research, textile sector was determined as a sample research area. In this study, ratio analysis was performed based on the financial statements of the company for the three accounting periods and the data obtained were evaluated. Firstly, by reviewing the financial statements of the items that have changed abnormally over the years, the necessary procedures for errors and fraud audits have been performed regarding the items that are found to be red flags. The necessary internal control system was examined in detail in Teksil company and all related group companies, and all financial statements of the group company were subjected to the necessary ratio analysis and necessary error and fraud auditing studies were initiated on the items showing significant and rapid changes. The results of the implementation and the works that are expected to be carried out by the company in order to establish the internal control system and ensure its sustainable effectiveness are included.

Keywords: Textile, Error, Fraud, Ratio Analysis, Independent Audit

1. GİRİŞ

Muhasebe hileleri dünya çapında organizasyonlar için büyük bir endişe kaynağıdır. Kuruluşunuzun büyük ya da küçük olması ya da kuruluşunuzun hangi ülkede ya da sektörde olduğu önemli değildir, insanlar kuruluşlara dahil olduğu sürece, hile riski gerçektir. Suistimal İnceleme Uzmanları Derneği (ACFE) tarafından yapılan bir çalışmaya göre, sahte finansal tablolar, beyaz yakalı suçla ilgili olayların yaklaşık% 10'unu oluşturmaktadır. Varlık kötüye kullanımı ve yolsuzluk çok daha sık gerçekleşmeye devam etse de, bu son suçların finansal etkileri çok daha az etkilidir. ACFE, hileyi “Bir şirketin mali durumunun kasıtlı olarak, kullanıcılarını aldatmak amacıyla finansal tablolardaki miktar açıklamalarını kasten yanlış yazması veya ihmal etmesi yoluyla yanlış beyan edilmesi” olarak tanımlamaktadır. Hilenin bir örgütün özü üzerindeki etkisi buzdağının sadece görünen kısmıdır. Hile ile mücadelede proaktif bir yaklaşım olmadan müşteri sadakatini kazanma ve sürdürme yeteneği neredeyse yoktur. Ek olarak, kurumların, iç çalışanların yaptığı hile ve kötüye kullanım nedeniyle yıllık gelirlerinin ortalama %6'sını kaybettiği ifade edilmektedir. Muhasebe hata ve hilelerinin tanımlanmasında proaktif bir yaklaşım, bugün dolandırıcılığın kuruluşlar üzerindeki etkisini azaltmak için tek yol kabul edilmektedir. Şüpheli dolandırıcıların mali profilini oluşturmak için karmaşık teknikler ve yöntemler kullanılmaktadır (Omar vd., 2014: 184).

Muhasebe hileleri, kaynakların etkin kullanımı için bir tehdit olarak kabul edilmekte ve bu nedenle her zaman önemli bir yönetim kaygısı olmaktadır. Son yıllarda ortaya çıkan muhasebe hileleri, hükümeti ve denetim mesleğini, kurumsal varlıkları daha iyi korumak için

denetim araçlarını ve prosedürlerini yeniden düşünmeye ve yeniden yapılandırmaya yönelmiştir (Belkoui ve Picur, 2000: 33-41).

Bu çalışmada tekstil sektörü örnek araştırma alanı olarak belirlenmiş, rasyo analizi yöntemleri ile elde edilen oranların, üç hesap dönemine ilişkin, finansal tabloları baz alınarak çıkan sonuçlarda önce yıllara göre anormal düzeyde değişme gösteren kalemlere ilişkin fiziksel denetim süreçleri işletilmiş, finansal tabloların yeniden gözden geçirilmesi ve bağımsız denetim firması ile işbirliği yapılarak, finansal tablo verilerinin doğruluğu teyit edilmiştir. Tespitler sonrasında kırmızı bayraklı kalemlere ilişkin tekrar iç kontrol denetimleri çalışanları rahatsız etmeden fiziksel koşullarda, kimi yerlerde ise kayıt ortamında gözden geçirilmiştir. Finansal tabloların doğruluğunun teyidinden sonra Rasyo yöntemlerinde yer alan oran analizi tekniği ile yıllar itibarıyla oranlar belirlenerek analiz edilmiştir. Çıkan sonuçlarda anormallik arz eden oranlar, analiz sonuçları ve gerekçeleri dahil, denetim sürecine ilişkin ek bilgilerle birlikte üst yönetime gerekli tedbirleri sağlamaları için çözüm önerileri ile sunularak çalışma tamamlanmaya çalışılacaktır.

2. MUHASEBE HİLE TÜRLERİ

Son zamanlarda işletme çalışanları tarafından gerçekleştirilen herhangi bir alanda ya da biçimlerde oluşan hileler toplumun kanayan yarası haline gelmiştir. Ayrıca hile olaylarında gözle görülür bir şekilde artma eğilimi olduğu belirtilmektedir. İşletmelerde üst yönetim veya personellerin sık olarak başvurdukları hile türleri yedi başlık altında incelenmektedir. Bu hileler; kasti hata, kayıt dışı işlemler, sahte belge düzenlenmesi veya kullanılması, işlem öncesi veya sonrası kayıt, uydurma hesapların açılması, bilanço hileleri ve bilgisayar hilelerinden oluşmaktadır.

2.1. Kasti hata

Kasti hatalar, bilerek ve isteyerek bilinçli bir şekilde belirli bir menfaat sağlamak amacıyla yapılan hatalar olarak tanımlanmaktadır. Genellikle matematik hataları, kayıt hataları, nakit hataları en fazla yapılan kasti hatalara örnektir.

Hatalar genellikle belirli aralıklarla tekrarlandığında, değer olarak yüksek düzeylerde ve yapılan faaliyetlerin oran olarak büyüklüğü kasten yapılan hataların varlığına işaret etmektedir. Hataların bilerek ve isteyerek yapıp yapılmadığının ölçülebilmesi için denetçiler üzerine düşen görev öncelikle elde edilen verilerde anormal bir düzensizliğin olup olmadığının sorgulanması daha sonra düzensizlik mevcutsa hataların yapılma nedenleri üzerinde araştırmalar yapmasıdır.

2.2. Kayıt Dışı İşlemler

Kayıt dışı işlemler, işletmeler gerçekleştirilen faaliyetleri belirli zamanlarda kayır ve belgeler ışığında ilgili finansal tablolara aktararak ilgililere sunum yapmaktadır. Fakat bazı durumlarda işletmeler normal olan bu yolu tercih etmeyerek menfaatleri doğrultusunda kayıt ve belgelere dayandırılmayan faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu durumda kayır dışı yani kaçak bir şekilde faaliyetlerini sürdürmektedir. Kayıt dışı işlemler işletmelerde en sık kullanılan muhasebe hileleri grubuna girmektedir. Genellikle işletmelerin en sık kullandığı kayıt dışı hileler satış hileleri olarak görülmektedir.

Satış hileleri satılan mal bedellerinin, ücretle yapılan işlerde ücret tutarlarının tamamen veya kısmen muhasebe kayıtlarına alınmadan, işletme sahip veya sahipleri tarafından doğrudan doğruya tahsil edilmesi suretiyle yapılmaktadır. Satış hilelerinde kullanılan yöntemler şu şekilde

açıklanmaktadır. Bu hilelerin ilki gizli satışlardır. Burada, muhasebe kaydı tamamen ihmal edilir. İkinci hile yöntemi olarak, ispat edici belgeler üzerinde değişiklik, tahribat yapılmak suretiyle satış işlemleri, gerçekte satışla ilgili faturaya veya makbuza dayandırılmış olur. Üçüncü hile şeklide hayali işletmelere yapılan satışlar görülmektedir (Tanç, 2004).

2.3. Sahte Belge Düzenlenmesi ve Kullanılması

İşletmeler gerçekleştirdiği faaliyetler sonucunda kayıt ve belgelendirme kavramı gereği faaliyetlerini ilgili belgeler ışığında kaydını yapmakla mükelleftir. Fakat bazı durumlarda (menfaat) işletmelerin kayıt ve belgelere dayanmayan faaliyetlerde bulunduğu bilinmektedir. Ayrıca düzenlenen belgelerin gerçeği yansıtmadığı veya gerçeği yansıtmayan belgelerin kullanıldığı görülmektedir.

2.4. İşlemden Önce veya Sonra Kayıt

İşletmeler belirli faaliyet dönemleri içerisinde gerçekleştirdiği her türlü faaliyetlerin düzenli ve zamanında ilgili kayıtların yapılmasından sorumludur. Kanun ve yasalarla belirlenen azami süreden önce veya sonra işletme tarafından kayıt altına alınmaya çalışılan faaliyetler muhasebe hileleri olarak görülmektedir. Buradaki amaç işletme tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerle ilgili sıkıntılı veya gizli bir durumun mevcudiyeti söz konusu olmaktadır. Bu durum muhasebe kayıtları üzerinde hilenin yapılmaya çalışıldığı kanaati oluşmasına neden olmaktadır.

2.5. Uydurma Hesapların Açılması

İşletmeler menfaatleri doğrultusunda yapmaya çalıştığı hilelerden bir diğeri de kayıtlarda uydurma hesapların açılmasıdır. Burada işletmelerin gerçekleştirmedikleri faaliyetleri gerçekleştirmiş gibi görünmesine neden olmaktadır. Uydurma hesap açmak suretiyle gerçekleştirilen hileler belirli amaçlar etrafında toplanmaktadır. Uydurma hesap açmanın nedeni genellikle vergi kaçırma durumlarında sıklıkla görülmektedir. Ayrıca işletmenin durumunu olduğundan iyi veya kötü göstermek, işletmenin herhangi bir olaya ilişkin kayıt dışı işlemleri gerçekleştirmek gibi pek çok nedenle yapılmaktadır.

2.6. Bilanço Hileleri

Temel finansal tablolardan bilanço, işletmelerin belirli bir faaliyet dönemi içerisinde sahip oldukları varlıklar ile bu varlıkların oluşmasında rol oynayan kaynakların belirli bir düzen içerisinde gösterdiği tablo olarak tanımlanmaktadır (Lazol ve Çabuk, 2005).

Bilanço hilelerinin önlenmesi öncelikle muhasebenin temel kavramları ve ilkeleri ışığında bilançonun düzenlenmesi ve raporlanması gerekmektedir. Aksi durumda hileli finansal tabloların oluşmasına imkan tanımaktadır. Bilanço hilelerini minimum düzeye indirilmesine yardımcı olacak özellikler doğruluk, samimiyet, kesinlik, açıklık, günlük fiyatlara uygunluk ve şekil birliği olarak bilinmektedir (Gül, 1990).

Bilanço ilkelerin de amaç, sermaye koyan ve sonradan kendine ait karı işletmede bırakan sahip ve hissedarlar ile alacaklıların işletmeye sağladıkları kaynaklar ve bunlarla elde edilen varlıkların muhasebe kayıt, hesap ve tablolarında anlamlı bir şekilde tespit edilmesidir. Aynı zamanda belli bir tarihte işletmenin finansal durumunun açıklanması ve ilgililer için gerçeğe uygun olarak yansıtılmasıdır (Akdoğan ve Tenker, 1997).

2.6.7. Bilançonun Güzelleştirilmesi

Bilanço hileleri gel olarak bilançonun güzelleştirilmesi, maskelenmesi (makyajlama) veya kötüleştirilmesi şeklinde sık olarak görülmektedir. Bilanço maskelenmesi, makyajlanması veya güzelleştirilmesi olarak adlandırılan bilanço hilelerinde genellikle mevcut durumu gizleyerek ilgili bilgi kullanıcılarının ihtiyacı olan bilgilerin sunulması suretiyle yapılmaktadır. Burada işletmeler kendilerini olağandan daha pozitif durumda göstermeye çalışmaktadır. Ayrıca bilanço da yer alan varlık kalemleri ile kaynak kalemlerinin işletmenin ekonomik durumu ve likiditesini yüksek gösterme çabası mevcuttur. Bunu yapmadaki asıl amaç ilgili bilgi kullanıcılarına olanı değil olması gerekeni göstermektir.

2.6.8. Bilanço Kötüleştirilmesi

İşletmeler bilançonun güzelleştirilmesinin yanında bazen tam tersi olarak bilançoju kötüleştirerek mevcut durumun saklanılmasına sebep olmaktadır. Kötüleştirme işlemleri güzelleştirme işlemlerinin tam tersi olarak görülmektedir. İşletmeler bilançoların kötüleştirerek maskelenmesinin bir takım amaçlar çerçevesinde yapmaktadır. Bu amaçlardan bir kaçısı vergi kaçakçılığı yani düşük vergi ödeme isteği, temettü paylarının dağıtımının düşük yapılması veya hiç yapılmam isteği, ilgili aracı kurumlar veya alıcılarla kayıt dışı işletmenin menfaatine yönelik anlaşmalar sağlamaktır (Söyler, 2009).

2.7. Bilgisayar Hileleri

İşletmelerde muhasebe hilelerinin yapılmasında kullanılan bir başka yöntem ise bilgisayar hileleri olarak görülmektedir. İşletmeler gerçekleştirdiği faaliyetlerin tamamını bilgisayar ortamına aktarmakta ve dolayısıyla muhasebe işlemleri dijital ortamlarda gerçekleştirilmektedir. Bilgisayar ortamında gerçekleştirilen faaliyetlerin düzenli olarak kontrolü söz konusu olmalıdır. Aksi halde muhasebe hileleri için istenilen bir platform olarak görülmektedir. Ayrıca ilerleyen teknolojiler neticesinde bilgi hırsızlığı daha yaygın hale gelmiştir. İşte bilgisayar ortamında yer alan bilgiler üzerinde oynanması veya gerçeğe aykırı işlemler yapılmasına bilgisayar hileleri olarak adlandırılmaktadır (Karakaya, 1994). Bilgisayar hileleri genellikle yanlış veri girişinin yapılması, bilgisayar yazılımları üzerinde yapılan değişiklikler ve verilerin değiştirilmesi veya yok edilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

2.7.1. Yanlış Veri Girişi

Yanlış veri girişi, günümüzde işletmeler bütün faaliyetlerine ilişkin bilgiler elektronik ortamlarda saklanılmaktadır. Aynı zamanda bütün faaliyetlere ilişkin veri ve bilgi girişi de teknolojik araçlar vasıtasıyla yapılmaktadır. Bu yüzden işletmeler veri ve bilgi girişi yaparken kendi çıkarları doğrultusunda istediği gibi verileri değiştirme imkânına sahiptir.

İşletmelerin bilerek ve isteyerek faaliyetlere ait bilgileri kendi çıkarları doğrultusunda ilgili bilgi kullanıcılarının istediği ihtiyaca uygun verileri değiştirmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Yanlış veri girişinin önlenmesi işletmenin etkin bir sürekli denetim mekanizmasının varlığı ile söz konusudur. Ayrıca bu mekanizmayı yönetecek insanların da güvenilirliği önemli bir kriterdir. Çünkü işletme verilerini giren de kontrol edende insan olmasından kaynaklıdır.

2.7.2. Bilgisayar Yazılımları Üzerinde Değişiklik Yapılması

İşletmeler menfaatleri doğrultusunda bilgisayar programlarının ayarlanması olarak tanımlanmaktadır. Bu yüzden işletmelerin verilerinin işlenmesini sağlayan yazılım programlarının etkin bir denetim mekanizmasına bağlı olması zorunluluktur.

Bilgisayar yazılımları üzerinden yapılan hileleri genellikle işletme yönetimi tarafından yapılırken, başka işletmelerin programlar üzerinde oynama yapma imkanı da söz konusudur. Genellikle işletme yönetimi kendi çıkarları doğrultusunda ilgili bilgi kullanıcılarına yanlış bilgi sunmaktadır. Dolayısıyla bilgi kullanıcıları alacakları kararları olumsuz etkileyecektir.

2.7.3. Muhasebe Verilerinin Değiştirilmesi veya Yok Edilmesi

İşletmeler muhasebe verilerini dijital ortamlarda muhafaza etmeleri birçok hile veya hataya neden olabilecek durumlarla karşılaşmaktadır. Bu durumlar genellikle değiştirilme veya yok edilme şeklinde olmaktadır. Genellikle yok edilen bilgilerin fark edilmesi kolay olurken değiştirilen bilgilerin fark edilmesi kolay değildir (Karakaya, 1994).

İşletmenin rakipleri ilk sırada olmak üzere genellikle bilgi hackerleri olarak adlandırılan hırsızlar işletmelerin bilgilerine işletmelerin rızası olmadan el koymaları söz konusudur. Ayrıca ele geçirilme işlemleri virüs bulaştırma veya yollama şeklinde bilgilere ulaşma yöntemine başvurmaktadırlar (Demir, 2005).

Bu ve benzeri bilgisayar ortamlarındaki riskleri minimum düzeye indirmek için yine bilgi teknolojilerinden yararlanmak mümkündür. İşletmelerin iç kontrol sistemlerinin etkinliğini, bilgi teknolojilerinin kullanımı ve muhafaza etmesinde kullanılması bu tür sıkıntıları ortadan kaldıracaktır.

3. HİLENİN TESPİT EDİLMESİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

Hile, bilerek ve isteyerek kişisel amaçlar amacıyla yanlış bilgi sunmak olarak tanımlanmaktadır. Hile ilk bakışta kolaylıkla tespit edilmesi mümkün olmayan bir durumdur. Hilenin tespiti için literatürde birçok yöntem kullanılmaktadır.

Bu yöntemler; veri madenciliği, benford yasası, analitik inceleme teknikleri, örnekleme yöntemi, sürekli denetim yöntemi, keşif yöntemi, bilgi akışını sağlayacak düzenlemeler (İhbar hattı), hile değerlendirme ve sorgulanması, iç kontrol sistemi yöntemleri, çapraz denetim tekniği, insan kaynakları yönetimi, fısıltı yöntemi ve rasyo analizi olarak sıralanabilir.

3.1. Veri madenciliği

Veri madenciliği, genellikle büyük miktarlarda ve hızlı bir şekilde elde edilen verilerin farklı türdeki analiz tekniklerinin uygulanması sonucunda ihtiyaca uygun ve kullanılabilir bilgilere dönüştürülme işlemleri olarak tanımlanmaktadır (Mirkin, 2010; Savaş ve diğ., 2012). Veri madenciliği iki temel noktada bulunmaktadır. İlk olarak çok fazla miktarlarda verilerin elde edilmiş olması, ikinci olarak elde edilen verilerden anlamlı ve kullanılabilir sonuçların ulaşılmasıdır (Triantaphyllou, 2010).

İşletmeler dijital ortamda mevcut olan verileri geleceğe yönelik kararlar ve tahminler açısından kullanmaktadır. Doğal olarak dijital ortamda çok fazla miktarda verilerin i içe geçmiş olması bu işlemi zorlaştırmaktadır. Veri madenciliği sayesinde bu zorluklar kolaylıkla

aşılmaktadır. Özellikle çok fazla miktarda müşteri potansiyeline sahip ve müşterilerin sadakatini ölçmek amacıyla veri madenciliği kullanılmaktadır (Westphal, 2009).

İşletmeler tarafından gerçekleştirilen hilenin denetlenmesinde veri madenciliği, anormal durumlarda hile şemaları oluşturularak hilelerin tespit edilmesi ve sonraki dönemlerde önlenmesi amacıyla kullanılmaktadır (Pehlivanlı, 2011).

3.2. Benford Yasası

Benford Yasası, ilk olarak 1881 yılında Amerikalı astronom ve matematikçi Simon Newcomb (Durtschi, 2004), tarafından yazılan makale ile rakamların sayılar içindeki görünme sıklıklarının hesaplanması ile oluşmaktadır (Yıldırım ve İnel, 2012).

Frank Benford, 1920 yılında benford yasasına ilişkin hesaplamaları kullanan ilk çalışmacıdır. Genellikle istatistik, mühendislik ve denetim gibi birçok alanda yararlanılmakta (Akkaş, 2007) olup ayrıca nehir alanları, borsa fiyatları, kasabaların nüfus verilerini dikkate alarak çalışmasına rağmen, kişiye özel ev telefonları, önemli kodlamaların olduğu sayısal verileri incelemesine almamıştır (Johnson, 2005).

Benford yasası hile denetiminin yapıldığı faaliyetlerde önemli bir role sahip olduğu bilinmektedir (Durtschi ve diğ., 2004). Benford yasasıyla yapılan çalışmaların güvenilirliği ve doğruluğu konusundaki şüpheler gelende çok düşük oranlarda olmuştur (Diekman ve Jann, 2010). Ayrıca, elde edilen verilerle istatistikî analizlerin sonuçlarında çok az tartışmalar olmuştur (Cleary ve Thibodeau, 2005).

3.3. Analitik İnceleme Teknikleri

Analitik inceleme teknikleri, işletmelerin faaliyet sonuçlarının incelenmesinde söz konusu durumda önemli sapmaların tespit edilmesi amacıyla faaliyet dönemine ait hesaplarının aylık veya yıllık olarak verimlilik, üretim, tüketim, kapasite kullanımı vb. bakımından bir önceki dönemdeki hesap ve işlemlerin kontrol edilerek finansal analiz tekniklerinin uygulanmasıyla karşılaştırılıp değerlendirilme işlemleri olarak adlandırılmaktadır (Abdioğlu, 2007).

Genellikle analitik inceleme teknikleri, finansal tablolara yönelik olarak düşünülen hile ve kasti hataların tespitinde önemli rol oynamaktadır. Denetçiler hile denetimi yaparken finansal tablolarda bu teknikten yararlanmaktadır (Salehi ve Mansoury, 2009).

3.4. Örneklem Yöntemi

İşletmeler faaliyet sonuçları hakkında pek çok detaylı bilgiye ihtiyaç duymaktadır. İşletmeler bu bilgilere göre faaliyetlerinin sürdürülmesi için kararlar almak zorundadır. Bu bilgiler genellikle işletmenin tamamıyla ilgili olup denetlenmesi, toparlanması oldukça zaman almaktadır. Bu gibi dezavantajları minimum düzeye indirmek amacıyla örneklem yöntemi kullanılmaktadır (Abdioğlu, 2007). İşletmeler örneklem yöntemini, ana kütleden seçilmiş daha düşük miktarlardaki birimlerin incelenerek işletmenin tamamına genelleştirilmesi ile yapılmaktadır. Bu sayede zaman tasarrufu ve elde edilecek verilerin doğruluğu ve güvenilirliği de artmış olacaktır (Terzi, 2012).

3.5. Sürekli Denetim Yöntemi

Sürekli denetim faaliyetleri, işletmelerin varlık ve kaynakları ilk başta olmak üzere gerçekleştirdiği bütün faaliyetlerin kısa süre zarfı içerisinde kontrol ve denetleme işlemleri

olarak adlandırılmaktadır. Sürekli denetim sayesinde işlemler kısa sürelerde denetlenerek işletmenin yaşayacağı risk ve olumsuzlukları önceden tahmin etme imkanı tanımaktadır. Süreli denetim faaliyetleri işletmelerin finansal tablolarının gerçeğe uygunluğu ve güvenilirlik düzeyini de arttırmaktadır. Bununla birlikte oluşturulacak denetim raporlarının da güvenilirliği artmaktadır.

3.6. Keşif Yöntemi

Keşif yöntemi, işletmelerin faaliyetleri sonucunda herhangi bir hile bulgusuna rastlandığı takdirde elde edilen veriler sonucunda hilenin varlığına ilişkin araştırmalar yapılmaktadır. Bu yöntem sayesinde, işletmenin faaliyet konusu, çalışma ortamı, iş ve süreçlerin işleyişi, iç kontrol sisteminin zayıf ve güçlü yanları gibi hileli işlemlere karşı işletmenin durumunu ortaya koymakta ve buna göre elde edilen tespitler çerçevesinde hile denetimine yön vermektedir (Abdioğlu, 2007).

3.7. Bilgi Akışını Sağlayacak Düzenlemeler (İhbar Hatları)

Hilelerin oluşması ve yapılmasını engelleyebilmek için kurulan ihbar hatları, işletmelerin daha kaliteli denetim faaliyetlerinin yapılmasına imkan tanımaktadır. İhbar hatların bir takım avantaj ve dezavantajları mevcuttur. Özellikle biraz maliyetli ve zamansızca ve gereğinden fazla aramaların yapılmasına imkan tanımaktadır. Fakat bu dezavantajları yanında hile denetiminin oldukça etkili olduğu bir yöntemdir. İhbar hatları bazı işletmeler kendi bünyelerinde oluşturarak denetimini sağlarken, bazı işletmeler ise dışarıdan bu hizmeti almayı tercih etmektedir. Dışarıdan sağlanan hizmetlerde bu işle uğraşan işletmeler ile anlaşma dahilinde faaliyetler yapılmaktadır (Söyler, 2009).

3.8. Hile Değerlendirme Sorgulaması (Faq- Fraud Assement Questioning)

Hile değerlendirme sorgulaması, işletmelerde oluşma ihtimali olan hileler için bilgi alma konusunda oldukça başarılı ve etkin olduğu bilinmektedir. Genellikle işinde uzman ve yetkin kişiler tarafından yapıldığı takdirde hileyi yapan kişinin veya olayların tespit edilmesi oldukça kolaylaşmaktadır. Fakat yalan konusunda oldukça başarılı olanların en etkili ve yetkin sorgulayıcıyı bile kandırdığı bilinmektedir. Hile değerlendirme sorgulaması yönteminde, hile yaptığı düşünülen kişilerin sadece sorgulanarak elde edilen veriler ışığında hile olayını çıkarmak istenmektedir. Araştırmacı çeşitli sorular sorarak verilen cevaplarının tutarlılığı, gerçeğe uygunlu veya doğruluğu konusunda analiz ederek hileye ilişkin bilgiler elde etmeye çalışmaktadır (Terzi, 2012).

3.9. İç Kontrol Düzenlemeleri

İşletmeler açısından en etkili yöntemlerin temelinde iç kontrol sistemleri üzerine yapılan yöntemlerdir. Genel olarak işletme faaliyetlerinin istenilen düzeyde ve güvenilirlikte olması için iç kontrol sistemlerinin etkin ve verimli olarak çalışması istenilen bir durumdur. Etkin olmayan iç kontrol sistemlerine sahip işletmelerde hile olayına rastlanılması oldukça yüksektir. İç kontrol sistemlerinin özellikle hile denetimine yönelik olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Hile denetimin etkin olarak yapılabilmesi işletme yönetiminin kararlı duruşuyla olmaktadır. İç kontrol düzenlemeleri işletmelerin varlık ve kaynakları başta olmak üzere bütün faaliyetlerinin güvenilirliği açısından önemli bir konudur.

3.10. Çapraz Denetim Tekniği

Çapraz denetim tekniği, işletme faaliyetlerinin kayıt ve belgelere aktarılmasında açılan hesapların işleyişine yönelik yapılan denetim faaliyetleridir. Yani birbirleriyle ilişkili olan hesaplar tespit edilir. Bu tespit sonucunda birbirleriyle ilişkili olmayanların birbirleriyle çalışır durumda olması halinde incelemeye alınır. İnceleme sonucunda hesaplarda farklar oluşması durumunda incelemeye alınması gereken durumlar ortaya çıkmaktadır. Kısacası karşılıklı olarak çalışması gereken kalemler çalışmıyor veya karşılıklı çalışmaması gereken kalemler çalışıyorsa incelenmesi gereken bir durumun varlığı söz konusudur. Çapraz denetim tekniği ile bu durumlar kolaylıkla tespit edilmektedir.

3.11. İnsan Kaynakları Yönetimi

İnsan kaynakları yönetimi, hile denetiminde önemli bir role sahiptir. Çünkü hileyi gerçekleştirecek olan insandır. Bu yüzden insan kaynakları yönetimi yaklaşımı hileyle mücadele sürecinde sorumluluklarını yerine getirirken proaktif yaklaşımı benimsemelidir. Hilenin önlenmesine yönelik proaktif anlayışla geliştirilen insan kaynakları prosedürleri hile olasılığını azaltabilmektedir (Özkul ve Özdemir, 2013).

3.12. Fısıltı Analizi

Fısıltı analizi Türkiye’de kullanımı düşük olmasına karşın ABD’de yaygın olarak kullanılan bir yöntem olarak bilinmektedir. İşletmeler fısıltı yönetimini kullanırken çalışanlarında bu sürece dahil edilmesi sağlanır. Fısıltı yönteminde çalışanların hilenin önlenmesi sürecinde katılımın sağlanmasıyla süreçte meydana gelebilecek aksaklıkları görece ilk kişiler olması nedeniyle personelin rolü büyüktür (Terzi, 2012).

3.13. Rasyo (Oran) Analizi

1908 yılında W. M. Rosendale rasyo analizini “Credit Department methods” isimli makalesinde ilk kez kullanan kişidir. 1919 yılında ise rasyo analizi sistemli bir şekilde kullanılmaya başlandığı bilinmektedir. Rasyo analiz yönteminin gelişmesine yardımcı olan A. Wall “A study of Credit Barometries” isimli makalesinde cari oranın analizlerde kullanımının yetersiz olduğunu genişletilmesi gerektiğini bildirmiştir (Sarıkamış, 2007).

Rasyo (oran) analizi tekniği, işletmelerin faaliyet sonuçlarının gösterildiği finansal tabloların belirli oranlar dikkate alınarak analiz edilmektedir. Bu oranlar işletme faaliyetlerinin etkinliği veya verimliliğini ölçmede oldukça yarar sağlamaktadır. Ayrıca işletme yönetimi işletmelerin pozitif veya negatif yönlerinin belirlenmesi veya ekonomik performansını ölçmek amacıyla sık sık rasyo analizi gerçekleştirmektedir (Baker ve Powell, 2005; Mcmenamin, 2005).

Finansal tablolardan yararlanılarak oluşturulan oranlar genellikle bir verinin diğer veriye bölünmesiyle elde edilmektedir. Bu teknik oldukça kolay olmakla birlikte, işletmelerin ekonomik performansını ölçmede oldukça etkilidir (Gallagher ve Andrew, 1997). Ayrıca sadece belirli oranlar dikkate alınarak işletmenin geneli hakkında bir sonuca ulaşmak doğru değildir. Bilgi kullanıcıları sadece belirli oranları dikkate alarak karar vermesi veya yorumlaması oldukça zordur. Bu yüzden analizi yapacak kişiler diğer oranlar ile ilişkileri dikkate alarak analiz yapması doğru kararlara yönlendirecektir (Maher vd., 1991). Finansal rasyolar genellikle işletmelerin ekonomik durumu, işletmelerin rekabet durumu, finansal yapısı ve işletmelerin etkin veya verimli yönetilip yönetilmediği hakkında bilgi vermektedir (White ve diğ., 2003).

Oran analizi ile ilgili bir takım sınırlılıklar mevcuttur. Bu sınırlılıklar (Erdem ve Güngör, 2009:263):

- Birden fazla faaliyet alanına sahip işletmelerin oran analiz sonuçları anlamlı olmaktan uzak olabilmektedir.
- Oran analizi ile ilgili rakamların belirlenmesinde üst düzey firmaların rakamlarının baz alınarak endüstrideki rakamlar belirlenmelidir.
- Enflasyon ortamında gerçekleştirilen analiz sonuçları, firmaların gerçek durumlarını göstermede yetersiz olacaktır.
- İşletmelerin mali değerleri farklı gösterme durumu olduğundan olabildiğince gerçek değerleri bulup o değerler üzerinden bu analiz yapılmalıdır.
- Firmaların farklı muhasebe politikaları uygulamaları göz önüne alınarak aynı politika uygulayan firmalar arası kıyaslama yapılması daha doğru olacaktır.
- Bir takım oranların belirli bir standardı olmadığı için yorumlama yaparken zorluklar yaşanabilmektedir.

Oran analizleri genellikle statik analiz tekniği olmasından dolayı sadece geleceğe

- yönelik yorumlamalar yapılacağı unutulmamalıdır.

Rasyo analiz tekniği, likidite oranları, faaliyet oranları, kaldıraç oranları, karlılık oranları ve piyasa değeri oranları olmak üzere beş grupta sınıflandırılmaktadır.

4. UYGULAMA

4.1. Şirket'in Organizasyonel Yapısı ve Faaliyet Konusu

Dinamo Tekstil Sanayi ve Dış Ticaret A.Ş., tekstil ürünleri üretimi yapmaktadır. Özellikle, yurtiçi ve yurtdışındaki çeşitli markalar için gömlek üretimi yapmaktadır. Şirket ayrıca marka yönetimi ve perakendecilik faaliyetlerinde de bulunmaktadır. Şirket'in, merkezi İstanbul Beşiktaş'tadır. Şirketin İzmir Organize Sanayi Bölgesinde üretim tesisi bulunmaktadır. Şirkete bağlı bir ortaklık vardır. Şirkete bağlı ortaklığın faaliyet konusu, her türlü konfeksiyon, halı, ayakkabı, züccaciye, bijuteri, tuhafiyeye, triko, giyim emtiasının ticaretini yapmaktır.

Uygulama sürecinde 01.01.2016 – 31.12.2016, 01.01.2015 – 31.12.2015 ve 01.01.2014-31.12.2014 Hesap Dönemi finansal tabloları kullanılmıştır. Uygulamada Dinamo Tekstil Sanayi ve Dış Ticaret A.Ş.'nin belirtilen tarihler itibarıyla hazırlanan bilançosu, öz sermaye değişim tablosu, kapsamlı gelir tablosu, nakit akım tablosu, önemli muhasebe politikalarının özeti, dipnotları ve birbirleri içerisinde ki bağlantıları denetlenmiştir.

4.2. Önemli Muhasebe Politikalarının Özeti

4.2.1. Varlıklar

Bilançoda duran varlıklar grubunda yer alan maddi duran varlıklar ile maddi olmayan duran varlıkların maliyetini, dönem maliyetlerine yüklemek amacıyla ayrılan amortismanların birikmiş tutarlarını ayrıca bilançoda gösterilmesidir.

Maddi varlıklar, 1 Ocak 2005 tarihinden önce satın alınan kalemlere ilişkin 31 Aralık 2004 tarihinden sonra enflasyonun etkilerine göre(enflasyon düzeltmesi uygulaması) düzeltilmiş maliyet değerlerinden ve 2005 ve sonrasında alınan kalemler için maliyet değerlerinden hesaplana satın alım işlemlerinde ait, birikmiş amortisman ve varsa kalıcı değer kayıpları düşülerek finansal tablolara yansıtılır.

Amortisman, varlıklar içerisinde yer alan ekonomik ömürleri üzerinden, farklı amortisman yöntemi kullanılmayacaksa, normal amortisman yöntemi kullanılarak ayrılır.

Bahsi geçen varlıkların tahmini faydalı ömürleri şu şekilde belirtilmiştir:

Binalar 50 Yıl

Tesis, Makine ve Cihazlar 5-10 Yıl

Taşıtlar 4-5 Yıl

Demirbaşlar 5-10 Yıl

Dönem içerisinde net defter değeri 264.756 TL olan duran varlık satılmıştır. 1.333.614 TL değerinde duran varlık satın alınmıştır.

Her dönem ayrılan tükenme paylarına ait birikmiş tutarlarının ayrıca bilançoda gösterilmesinin nedeni, duran varlıklar grubu içinde yer alan özel tükenmeye tabi varlıkların maliyetini çeşitli dönem maliyetlerine yüklemek amacıyla.

Maddi olmayan varlıkların itfa paylara maliyet değerleri üzerinden net tutar olarak gösterilirler. İtfa payları mevcut maddi varlıklar için düzeltilmiş tutarları üzerinden(doğrusal) amortisman yöntemi kullanılma yoluna gidilerek, normal olarak hesaplanmıştır. Maddi olmayan varlıkların itfa süreleri, tahmin edilen faydalı ömürleri esas alınmak üzere 3-5 yıl arasında belirlenmiştir. Dönem içerisinde maddi olmayan duran varlık satın alınmıştır, alınan duran varlıkların net defter değeri 4.066.877 TL değerindedir.

Bilançonun dönen ve duran varlıklar gruplarında yer alan kalemlerin tutarları ayrı gösterilmek zorundadır. Bu kalemler; alacaklar, menkul kıymetler, bağlı menkul kıymetler ve diğer ilgili hesaplardan ve yükümlülüklerden işletmenin ilişkili bulunduğu ortaklara, personele, iştiraklere ve bağlı ortaklıklara ait olmalıdır.

Tutarları her yol denemesine rağmen hiç bir şekilde tespit edilemeyen alacaklar için herhangi bir tahakkuk işlemi yapılmaz. Bu tür alacaklar finansal tabloların dipnot veya eklerinde gösterilmektedir.

Verilen rehin, ipotek ve finansal tablo kapsamına girmemiş diğer teminatların özellikleri ve kapsamı, ilgili finansal tablonun dipnot veya eklerinde açıkça belirtilmektedir.

Bu ilke, rehin alınan, ipotek ve bilanço kapsamında yer almayan, nazım hesaplar kapsamında incelenen tüm teminatlar için de geçerlidir.

İşletme varlıkları ile ilgili toplam sigorta tutarlarının ve ayrılan karşılıklarının da finansal tabloların dipnot veya eklerinde gösterilmesi gerekmektedir.

4.2.3. Yabancı Kaynaklar

Bilançonun pasifinde yer alan kısa vadeli yabancı kaynaklar grubu içerisinde şirketin bir faaliyet dönemi içinde vadesi gelen borçları gösterilmektedir.

Şirketin bilançosunda uzun vadeli yabancı kaynaklar grubu için de ise, şirketin bir faaliyet döneminden daha uzun dönemde ödenmesi gereken, vadeli borçları gösterilmektedir.

Dönem sonu bilanço gününde bu grupta yer alan uzun vadeli borçlardan, vadeleri bir yılın altında kalan kısımları bilançoda kısa vadeli yabancı kaynaklar grubunda bulunan hesaplar ilgili hesaplara aktarılmaktadır.

İşletmenin bilinen ve tutarları uygun olarak tahmin edilen bütün yabancı kaynakları kayıt ve tespit edilmekte ve bilançoda gösterilmektedir, bu durum tutarlarının saptanmasının güç olduğu veya durumları tartışmalı olanları da içermektedir.

Bilanço dip notlarında açık olarak gösterilmesi gereken durumlarda, işletmenin bilinen ancak tutarlarının tespitini ve tahminin güç olduğu durumlardır.

Gelecek dönemlerde ödenecek (Gelecek dönemlere ait olarak önceden tahsil edilen hasılat ile cari dönemde tahakkuk eden olan giderler) kayıt ve tespit edilmeli ve bilanço da ayrı bir kalem altında gösterilmeli.

Reeskont işlemleri yapılmasında ki amaç, Kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar grubunda yer alan borç senetlerini bilanço tarihinde gerçeğe uygun değeri ile gösterilmesidir. Cari dönemde borç senetleri yoktur (2015: Yoktur).

Bilançonun kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar gruplarında yer alan borçlar, Tek Düzen Muhasebe Sisteminin temel ilkesi gereği, alınan avanslar ve diğer ilgili hesaplardan işletmenin sermaye ve yönetim bakımından ilgili bulunduğu ortaklara, personele, iştiraklere ve bağlı ortaklıklara ait olan tutarlarının bilanço kalemlerinde ayrı gösterilmesi gerekmektedir.

Şirket'in cari vergi yükümlülüğü bilanço tarihi itibarıyla yasallaşmış ya da önemli ölçüde yasallaşmış vergi oranı kullanılarak hesaplanmıştır. 2016 yılı için vergi oranı %20'dir. (2015: %20)

Diğer yıllarda vergilendirilebilir ya da indirilebilir kalemler ile vergilendirilmesi ya da vergiden indirilmesi mümkün olmayan kalemleri hariç tutması nedeniyle vergiye tabi kar, gelir tablosunda yer verilen kardan farklılık gösterir.

Yapılan bağımsız denetime dayanarak, bu finansal tablolar hakkında rasyo analizlerini uygulanarak hata, hile yönünden gerekli riskler belirlenerek görüş bildirilmiştir. Denetim çalışmasından elde edilen denetim verileri, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGGK) tarafından yayımlanan bağımsız denetim standartlarına uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada, finansal tablolardaki tutarlar ile ilgili denetim kanıtı toplamak amacıyla, denetim tekniklerinin kullanıldığının tespitinden sonra rasyo analizi teknikleri uygulanmıştır. Risk değerlendirmesinde, işletmenin iç kontrol sisteminin yeterliliği göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmada amaç iç kontrol sisteminin etkinliği hakkında görüş vermek değil, bağımsız denetim tekniklerini kullanarak gerekli hata ve hile önlemeye yönelik, işletme yönetimi tarafından hazırlanan finansal tablolar ile iç kontrol sistemi arasındaki ilişkiyi incelemek ve rasyo analizinde kullanılan verilerin doğru sonuçlar vermesi için kontrolünü sağlamaktır. Yapılan bağımsız denetim, ayrıca işletme yönetimi tarafından benimsenmiş olan muhasebe politikaları ve yapılan önemli muhasebe tahminlerinin ve finansal tabloların bir bütün olarak sunumunun uygunluğunun

değerlendirilmesini içermektedir. Denetim sırasında elde edilen denetim kanıtlarının, görüş oluşturulmasına yeterli ve uygun bir dayanak oluşturduğu kabul edilmiştir.

Denetim görüşüne göre, finansal tablolar, Dinamo Tekstil Sanayi Ve Dış Ticaret A.Ş.'nin 31 Aralık 2016 tarihi itibarıyla finansal durumunu, aynı tarihte sona eren yıla ait finansal performansını ve nakit akımlarını, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT) çerçevesinde doğru ve dürüst bir biçimde yansıtmaktadır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nın 402. maddesinin 4. fıkrası uyarınca Şirket'in 1 Ocak- 31 Aralık 2016-2015-2014 yıllarını kapsayan hesap döneminde defter tutma düzeninin, finansal tablolarının, TTK ile Şirket esas sözleşmesinin finansal raporlamaya ilişkin hükümlere aykırı veya uygun olmadığına dair bir hususa rastlanmamıştır.

TTK'nın 402. maddesinin 4. fıkrası gereğince Yönetim Kurulu araştırmacıya, denetime ait talep edilen ve temin edilmiş belgelere ilişkin ve gereken açıklamalar kapsamında istenen açıklamaları yapmış ve talep edilen belgeleri vermiştir.

4.2.4. Varlıklara İlişkin Detaylar;

Bilançoda varlıkları, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleriyle gösterebilmek için, karşılıkların ayrılması varlıklardaki değer düşüklüklerinin oluşmasını engelleyecektir. Şirket 2015 yılında 22.707.418,14 TL tutarındaki stoklar için vergi dairesi kanalı ile takdir komisyonuna başvurarak stokların değer düşüklüğünün tespitini talep etmiştir. Takdir komisyonu kararı, 2015 vergilendirme dönemine ilişkin Kurumlar Vergisi Beyannamesinin verilme tarihine kadar Şirkete tebliğ edilmiştir. Bu nedenle Şirket söz konusu stoklardaki değer düşüklüğü için 2015 yılında 19.593.858,49 TL değer düşüklüğü karşılığı ayırmıştır. Ancak 2015 yılına ait bağımsız denetim raporu ekindeki finansal tablolarda yer almayan karşılık tutarı 2016 yılına ait finansal tablolarda dikkate alınmıştır.

Dönen varlıklar grubu içinde yer alan menkul kıymetler, alacaklar, stoklar ve diğer dönen varlıklar içindeki ilgili kalemler için yapılacak değerleme sonucu gerekli durumlarda uygun karşılıklar ayrılmaktadır. Cari dönemde karşılık ayrılmamıştır (2015: Alacaklar için 310.040 TL karşılık ayrılmıştır).

Stoklar, maliyet bedeli ile değerlendirilmiştir. Şirkette, Stokların değerlemesinde "Ağırlıklı Ortalama" yöntemi tercih edilmiş olup, önceki döneme göre yöntem değişikliği söz konusu değildir.

Önceden ödenen giderler ile cari dönemde tahakkuk eden ancak, gelecek dönemlerde tahsil edilecek olan gelirler kayıt ve tespit edilmekte, gelecek dönemlere ait olarak kayıtlara alınarak ayrıca bilançoda gösterilmektedir.

Dönen ve duran varlıklar grubunda yer alan alacak senetleri, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile değerlendirilmesi için reeskonta tabi tutulmalıdır.

4.2.5. Özkaynaklar

Özkaynaklar grubu, şirket sahip veya ortaklarının sahip veya ortak sıfatıyla işletme varlıkları üzerindeki haklarından oluşmaktadır.

Çeşitli adlar altında işletmede bırakılan karları ile dönem net karı (zararı) bilançonun pasifinde özkaynaklar grubu içinde gösterilmektedir. Şirket'in bilanço tarihindeki ödenmiş olan sermayesi ile işletmenin faaliyetleri sonucu özkaynak gurubu oluşmaktadır.

Şirket'in ödenmiş sermayesi bilançoda ayrı bir kalem olarak gösterilmektedir. Ancak, esas sermaye özellikleri farklı hisse gruplarına ayrılmış bulunuyorsa esas sermaye hesapları her grubun haklarını, kar ve tasfiye paylarının dağıtımında sahip olabilecekleri özellikleri ve diğer önemli özellikleri yansıtacak biçimde bilançonun dipnotlarında gösterilmektedir.

Şirket'in hissedarları tarafından yatırılan sermayenin, işletmenin devamlılığı esasına dayanarak devam ettirilmesi gerekmektedir.

İşletmede herhangi bir nedenle özkaynaklarda azalmalar meydana gelmesi halinde hem dönemsel hem de kümülatif olarak ilgili kalemler izlenmekte ve kaydedilmektedir. Özkaynakların bilançoda net olarak gösterilmesi için özkaynaklar grubunda indirim kalemleri geçmiş yıllar zararları ile dönem zararı olarak yer almaktadır.

Özkaynaklar; ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri, geçmiş yıl karları (zararları) ve dönem net karı (zararı) ndan oluşmaktadır. Kar yedekleri yasal, statü ve olağanüstü yedekler ile yedek niteliğindeki karşılıklar, özel fonlar gibi işletme faaliyetleri sonucu elde edilen karların dağıtılmamış kısmını içermektedir. Sermaye yedeklerini oluşturan kalemler; hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları, yeniden değerlendirme değer artışlarıdır. Sermaye yedekleri bir gelir unsuru değildir, gelir unsuru olarak gelir tablosuna aktarılamaz.

4.2.6. Gelir-Gider Hesapları

Gerçekleşmemiş satışlar, gelir ve karlar; gerçekleşmiş gibi veya gerçekleşenler fiili tutarından farklı olarak gösterilebilmektedir. Belli bir dönem veya dönemlerin gerçeğe uygun olan faaliyet sonuçlarını gösterebilmek için, dönemlerin başında ve sonunda gerçeği yansıtan hesap kesimi işlemleri yapılmaktadır.

Belli bir dönemin satışları ve gelirleri bunları elde etmek için yapılan satışların maliyeti ve giderleri ile karşılaştırılmaktadır. Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ile özel tükenmeye tabi varlıklar için uygun amortisman ve tükenme payı ayrılmaktadır.

Maliyetler diğer gider grupları arasında uygun bir şekilde dağıtılmaktadır; maddi duran varlıklar, stoklar, onarım ve bakım vs gibi. Bunlardan direkt olanları doğrudan doğruya, birden fazla faaliyetle ilişkili olmaları halinde zaman ve kullanma faktörüne göre tahakkuk ettirilip, dağıtılmaktadır. Arızı ve olağanüstü niteliğe sahip kar ve zararlar ilgili dönemlerde tahakkuk ettirilmekte, fakat normal faaliyet sonuçlarından ayrı olarak gösterilmektedir.

Bütün kar ve zararlardan, önceki dönemlerin mali tablolarında düzeltme yapılmasını gerektirecek nitelikte büyük olanlar, dönemin gelir tablosunda gösterilmektedir. Karşılıklar, işletmenin karını reelden farklı göstermek; azaltmak veya bir döneme ait karı diğer döneme aktarmak amacıyla kullanılmamaktadır. İlgili bulunduğu hesap dönemi

sonu itibarıyla şirketlerin kıdem tazminatı yükümlülükleri tahmin edilir ve bu tahmin nedeniyle cari dönemde ortaya çıkan kıdem tazminatı yükümlülük artışları hesaplanarak giderleştirilmektedir. Dönem sonuçlarının tespiti ile ilgili uygulanan değerlendirme yöntemleri ve maliyet yöntemlerinde bir değişiklik yapılması halinde bu değişikliğe ilişkin gerekli açıklamalar ayrıntıları ile belirtilmelidir.

Bilanço tarihinde var olan ve sonucu belirsiz olayların, gelecekte ortaya çıkmasını sağlayacak ve buna bağlı durumları ifade eden, gerçeğe yakın olarak tahmin edilebilen gider ve zararlar, tahakkuk ettirilerek gelir tablosuna yansıtılmaktadır. Gelir ve karlar için ise gerçekleşme ihtimali olan herhangi bir şarta bağlı tahakkuk işlemi yapılmamakta; dipnotlarda ayrıntılı açıklama yapılmaktadır.

4.3. Rasyo Analizi

Uygulama kapsamında şirketin finansal tabloları dikkate alınarak, cari oran, nakit oran, özkaynak oranı, kısa vadeli borçların toplam kaynaklara oranı, finansal kaldıraç oranı olmak üzere beş oran hesaplanmıştır.

Cari Oran; Şirketin kısa süreli borçlarını ödeyebilme gücünü gösteren orandır. Net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını tespit etme konusunda faydalanılan orandır. Oranın yüksek olması şirketin likidite durumunun kuvvetli olduğunu gösterir. Bununla birlikte oranın aşırı yüksek olması firmanın sahip olduğu fonları yeterli verimlilikte kullanmadığını işaret eder.

Nakit Oran; işletmenin alacaklarını kısa vadede tahsil edememesi ve elindeki stokları paraya çevirememesi halinde borç ödeme yeteneğini göstermektedir. Oranın %20'den küçük olması arzu edilmemektedir.

Özkaynak Oranı; Bu rasyo, işletme aktifinde bulunan varlıkların ne kadarının işletme sahipleri tarafından finanse edildiğini gösterir. Bu oranın %50'den fazla olması uygun görülmektedir.

Kısa Vadeli Borçların Toplam Kaynaklara Oranı; Şirketin toplam borçlarının toplam pasif içerisindeki oranının aktiflerin yabancı kaynakla karşılanma oranını ve iç kaynakla karşılanma oranını gösterir. %60'den fazla olmaması beklenir.

Finansal Kaldıraç Oranı; Şirketin bütün varlıklarıyla borçlarının tamamını ödeme kabiliyetini gösteren rasyodur. Türkiye'de bu oranın %60'a kadar yükselmesi normal kabul edilmektedir. Oranın yüksekliği kredi verenler açısından emniyet aralığının dar olduğunu ifade eder.

Şirketin 3 yıla ait finansal tabloları dikkate alınarak hesaplanan rasyo sonuçları aşağıdaki Tablo 1 de yer almaktadır.

Tablo1: Dinamo Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. Rasyo Sonuçları

Rasyolar		2014	2015	2016
Cari Oran	Dönen Varlıklar / Kısa Vadeli Borçlar	1,26	1,26	1,55
Nakit Oran	Kasa+Banka / Kısa Vadeli Borçlar	0,02	0,01	0,06
Özkaynak Oranı	Özkaynaklar / Toplam Aktifler	0,27	0,27	0,5
Kısa Vadeli Borçların Toplam Kaynaklara Oranı	Toplam Kısa Vadeli Borç / Toplam Pasif	0,51	0,51	0,5
Finansal Kaldıraç Oranı	Toplam Borçlar / Toplam Varlıklar	0,73	0,73	0,5

2014-2015 yılı oranları incelendiğinde cari oran 1,26 olarak hesaplanmış olup bu değer Türkiye şartlarında kabul edilen 1,50 seviyesinin altındadır. 2016 yılında cari oranın 1,55 seviyelerinde olduğu görülmektedir. Nakit oran 2014 yılında 0,02, 2015 yılında 0,01 ve 2016 yılında 0,06 olarak hesaplanmıştır. İşletmenin kısa vadeli borçlarını kasa ve bankalardaki nakit para ile ödeyebilme gücünün yeterli seviyede olmadığını göstermektedir. Hesaplanan özkaynak oranı 2014-2015 hesap döneminde 0,27 olarak hesaplanmıştır. Bu oran şirket aktiflerinin özkaynakları tarafından karşılanamayacağını göstermektedir. Kısa Vadeli Borçların Toplam Kaynaklara Oranı Hesaplanan %51 seviyesi şirket aktiflerinin tamamının kısa vadeli borçlanmayla karşılanmadığını gösterir. Ancak büyük çoğunluğu karşılanmaktadır, bu durumda şirket kredibilitesi açısından sakınca doğurmaktadır. Finansal Kaldıraç Oranı Şirket için bu oran %60 seviyesinin üzerindedir oranın yüksekliği de riskli bir durum olduğuna işaret etmektedir.

4.4. Raporlama Döneminden Sonraki Olaylar

Şirket'in bilanço tarihindeki durumu hakkında ilave bilgi veren bilanço tarihinden sonraki olaylar (düzeltme gerektiren olaylar) finansal tablolarda yansıtılmaktadır. Tashih gerektirmeyen olaylar belli bir önem arz ettikleri takdirde dipnotlarda açıklanmaktadır. Kıdem tazminatı tavanı 01.01.2017 tarihinden itibaren 4.426,16 TL olarak değiştirilmiştir. Finansal tablolar, 31 Ocak 2017 tarihinde yönetim kurulu tarafından onaylanmıştır.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Finansal yapı muhasebe sürecinin en son ürünüdür. Finansal yapı belirli bir periyod zamanında (Örneğin 3 veya 4 yıllık bir zaman dilimi) meydana gelen işlemlerin özeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Hileli şirket belgelerinin araştırılması işlemi, diğer işlemler ve finansal yapı analizi ile ortaya çıkartılabilir. Bir hile büyük ölçekli değilse, finansal yapıyı etkileme ihtimali düşük olacaktır. Bizim araştırma konumuza giren ise büyük ölçekli bir hile ve kasti hata sürecidir.

Büyük ölçekli hileler finansal yapının kontrol edilmesiyle ortaya çıkabilir. Küçük ölçekli hileler ise belge araştırması ve diğer belirtiler izlenerek ortaya çıkartılabilir. Finansal yapıda bir hileyi ortaya çıkarmak için, araştırmacılar açıklanması güç değişikliklere odaklanırlar. Örneğin çok az müşteri satın almalarda nakit kullanır. Genelde ödemeler çek ve aylık ödemeler dahilinde cari hesap şeklinde çalışır. Sonuç olarak satış gelirlerinin ticari alacaklarla uyumlu bir trend

izlemesi gerekir. Satış gelirlerindeki artışla ticari alacakların arasındaki artışın birbirleriyle ters orantı göstermesi kırmızı bayraklı bir durumun olacağına işaretler, uyumlu olması gerekmektedir. Buna benzer olarak satışlardaki artışla satılan maliyetleri arasındaki artışta bir uyum aranır. Maliyetin yüksek olması veya satış rakamlarının düşük olması kırmızı bayraklı bir alanın var olduğuna işaretler.

Finansal yapı değişikliklerinin bir hile işareti olarak algılanabilmesi için üç temel finansal tablo ile yakın bir ilişki kurmak gerekir. Şirketlerin çoğu üç temel tablo olan bilanço, gelir tablosu ve nakit akım tablosunu yıl içerisinde sık aralıklarla yayınlarlar ve düzenli olarak iç kontrol birimleri tarafından denetlenir. Bilanço belirli bir zamanda şirketin varlıklarını borçlarını ve sermaye yapısını gösterir. Ancak bilanço anlık bir gösterge olduğundan ocak ayında hazırlanan bilanço çok farklı sonuçlar ortaya çıkartabilir. Rasyo analizi uygulayacağımız durumlarda hesap dönemi kapanmış olan ve en az 3 yılın verilerini karşılaştırabilecek finansal analiz verilerine sahip olmak gerekmektedir.

Gelir Tablosu, şirketin belirli bir süre sonunda elde ettiği gelir ve giderleri gösteren finansal tablodur. Gelir tablosu bilançodan farklı olarak, belirli bir an yeri belirli bir süre sonundaki kümülatif değerini gösterir. Bilanço ve Gelir Tablosu rakamları 4 şekilde incelenir. Bunlar, iki dönem arasındaki hesap bakiyelerinin karşılaştırılması, önemli rasyoların bulunması ve dönemsel olarak karşılaştırılması, dikey ve yatay analiz olarak sıralanabilir. Birinci yaklaşım, bilanço kalemlerinin en az iki dönem arasında karşılaştırılması ve önemli değişikliklerin tespit edilerek, sebeplerinin bulunması, bulunmaması halinde kırmızı bayraklı yerler olarak belirlenmesi ve gerekli durumda fiziksel ve/veya kaydı araştırmaların yapılması gerekmektedir. Finansal tablolardan elde edilen rakamların yüksek tutarlı olması (Detay gözükmemesi) ve karşılaştırmasının zor olması nedeniyle rasyo analizi uygulama yöntemi ile birkaç yılın karşılaştırılması değerlendirme aşamasında önem taşımaktadır. Çıkan yüzdelik dilimlerin standartların üzerinde veya altında kalması halinde, karşılaştırılan kalemler ve sektörel değişiklikler dikkate alınarak değerlendirilir ve kırmızı bayrak durumu söz konusu olup olmadığına karar verilir.

Üç yılın analiz raporlarında çıkan sonuçlara göre, süreklilik gösteren oran sapmalarını hata ve hile yönünden değerlendirdiğimiz zaman kırmızı bayraklı yerlerin olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda bulunacak benzer başka kırmızı bayrakların görüldüğünde yapılması gereken bazı faaliyetler bulunmaktadır. Konuya ilişkin sürenin ivedilikle incelenmesi, bilgi ve belge toplanması, hile ya da suiistimal gerçekleştirdiği şüphesi olan kişi ya da kişilerin çalışma arkadaşları ve kendileriyle suiistimal şüpheleri açık edilmeden görüşülmesi, kişilerin sosyal ve psikolojik değişimlerinin gözlenmesi ve yeterli kanıtlara ulaşılması durumunda denetim raporunun yazılarak üst yönetimle paylaşılması gerekmektedir.

Bundan sonraki süreç hukuki olarak değerlendirilmeli ve üst yönetimin tavsiyelerine göre hile ya da suiistimali gerçekleştiren kişi ya da kişilerle gerçekleştirilen işlemi detayları hakkında görüşülüp görüşülmeyeceğine karar verilmelidir. Ancak hatırlatmakta fayda var ki bu kararın özellikle kanunu ve diğer hukuki düzenlemeler çerçevesinde değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Abdioğlu, H., (2007). Mortgage Sözleşmelerinde Üçüncü Taraflarca Yapılan Hileler ve Bu Hileleri Ortaya Çıkarmaya Yönelik Kırmızı Bayraklar, MUFAD, Sayı: 35, Temmuz.
- Akdoğan, N., Tenker, N., (2001). Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri, Gazi Kitabevi, 7. baskı, Ankara.
- Akkaş, M. E. (2007). Denetimde Benford Kanunu'nun Uygulanması, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 9/1.
- Baker, H. K. ve Powell, G. E. (2005). Understanding Financial Management A Pratical Guide, Blackwell Publishing.
- Riahi-Belkhoui, A., & Picur, R. D. (2000). Understanding fraud in the accounting environment. Managerial Finance, 26(11), 33-41.
- Cleary, R., Thibodeau, J.C, (2005). Applying Digital Analysis Using Benford's Law to Detect Fraud: The Danger of Type I Errors, Auditing: A Journal of Practice&Theory, May, 24, 1.
- Demir, V. ve Bahadır Oğuzhan (2007). Muhasebe Manipülasyonu, Yöntemler ve Teknikler, Mali Çözüm Dergisi, , (ISSN:1303-5444) İSMMMÖ- (Hakemli), Yıl:17, Sayı:84, Kasım-Aralık.
- Diekman, A., Jann B, (2010). Benford' s Law and Detection: Facts and Legends, German Economic Review, 11, 3.
- Durtschi, C., Hillison, W. ve Pacini, C. (2004). The Effective Use of Benford's Law to Assist in Detecting Fraud in Accounting Data. Journal of Forensic Accounting, V. 1524- 5586.
- Gallagher, T. J. ve Andrew, J. D., (1997). Financial Management, Prentice Hall, First Edition, New Jersey, America.
- Gül, H. G., (1990). Muhasebe Hesaplarının Denetimi, Ankara.
- Johnson, P, (2005). Fraud Detection with Benford's Law, Accountancy Ireland, August, 34, sayı 4.
- Karakaya, M., (1994). Muhasebe Bilgi Sistemi ve Bilgi Teknolojisi, Ankara.
- Lazol İ. ve Çabuk A., (2005). Mali Tablolar Analizi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Maher, M. W., Stickney, C. P., Weil, R. L., Davidson, S., (1991). Managerial Accounting: An International To Concepts, Methods and Uses, Harcourt Brace Jovanovich Publishers, Fourth Edition, America.
- Mcmenamin, J., (2005). Financial Management, Routledge Publishing.
- Mirkin, B., (2010). Clustering for Data Mining A Data Recovery Approach, Taylor and Francis Group, LLC, Florida.
- Omar, N., Koya, R. K., Sanusi, Z. M., & Shafie, N. A. (2014). Financial statement fraud: A case examination using Beneish model and ratio analysis. International Journal of Trade, Economics and Finance, 5(2), 184.

- Sarıkamış, C., (2007). Rasyo Analizi Uygulamasının Gelişimi, Mufad Journal, sayı 33, Ocak.
- Savaş, S., Topaloğlu N. ve Yılmaz M., (2012). Veri Madenciliği ve Türkiye’deki Örnekleri, İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi Yıl:11 Sayı: 21 Bahar.
- Söyler, H., (2009). [ttp://www.alomaliye.com/halil_soyler_isletmelerde_yap_hileler_3.htm](http://www.alomaliye.com/halil_soyler_isletmelerde_yap_hileler_3.htm).
- Tanç, A., (2004). Muhasebede Yapılan Yolsuzluklar ve Hileli Finansal Raporlama: Vak’a Analizleri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- Terzi, S, (2012). Hile ve Usulsüzlüklerin Tespitinde Veri Madenciliğin Kullanımı, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 54.
- Westphal C., (2009). Data Mining for Intelligence, Fraud & Criminal Detection Advanced Analytics & Information Sharing Technologies, Taylor & Francis Group, New York.
- White, G. I., Sondhi A. C. ve Fried D., (2003). The Analysis and Use of the Financial Statements, 3rd Edition, John Wiley Publishing.
- Yıldırım, H. ve İnel, M. N. (2012). Muhasebe Denetiminde Örnekleme Tekniklerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir İnceleme. Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 32(1).